

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
Београд, 13. маја 2016.

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ *Димензије времена у делу Вилијама Блејка*, КАНДИДАТА Драгана Пурешића

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију 27. април 2016. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">1. др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2006), Филолошки факултет у Београду2. др Александра Јовановић, ванредни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2007), Филолошки факултет у Београду3. др Драган Бошковић, , ванредни професор за ужу научну област Српска књижевност (2011), Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу4. Кликните да бисте почели унос текста.5. Кликните да бисте почели унос текста.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>Кликните да бисте почели унос текста.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Име, име једног родитеља, презиме: Драган М. Пурешић2. Датум рођења, општина, република: 29.05.1969, Рума, Србија3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: <i>Вилијам Блејк на српскохрватском језичком подручју у 20. веку</i>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Наука о књижевности
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Димензије времена у делу Вилијама Блејка

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација *Димензије времена у делу Вилијама Блејка*, кандидата Драгана Пурешића, обухвата 238 куцаних страна. Дисертација подељена је на следећа поглавља: 1. Увод (стр. 1-12); 2. Блејк у времену (стр. 13-71); 3. Време у Блејка (стр. 72-206); 4. Блејк ван времена (стр. 207-217); 5. Закључак (стр. 218-223); 6. Библиографија (стр. 224-238) садржи више од две стотине библиографских јединица.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Уводни део рада аргументовано образлаже и објашњава основни предмет истраживања. Кандидат потанко указује на сложену природу Блејковог дела, која је унајвећој мери ликовно-књижевна. Блејк је у бакру гравирао текстове заједно са илустрацијама, посебном техником до које је сам дошао, затим их је отискивао (умножавао, у мањем броју примерака) и руком бојио (обезбеђујући тиме, са друге стране, сваком појединачном примерку његову особеност), покривајући тако, од почетне замисли до крајње реализације, читав поступак, у којем је свака појединачна компонента стварања од суштинског значаја. Саме различите верзије Блејкових дела, са истом основом, омогућују нам да сагледамо улогу и значај коју одређена компонента целине има, а која нам се, сагледана одвојено, не чини кључном. С друге стране, Блејков је текст, првенствено у спевовима, у великој мери *статичан*, у смислу да се састоји од представљања слика, односно описивања бића која чине Блејков универзум – људски ум, у којем се безвремене представе вију попут мисли, а понекад изроне снажна осећања заогрнута ванредном поезијом, која нас одатле враћају у „време“, да би нас на сопствени начин одапела у „вечност“.

Ентони Блант сматра да је савршен спој илустрације и текста постигнут на три отиска у *Песмама невиности*: „Цвет“, „Божанска слика“ и „Детиња радост“, где „пламене форме биљака и цвећа потпуно уоквирују текст и носе дух песме такосавршено да их није могуће одвојити од стихова. Ту је Блејк најзад створио тип илуминиране странице за коју се не може наћи паралела, осим најбољих рукописа позног средњег века. Блејк, дакле, користи различите језике, укрштајући њихова својства и увезујући их на посебан начин, како би створио нову уметничку целину, која се од тих појединачних уметничких језика састоји и која их истовремено обухвата и превазилази.

Структура рада изузетно је креативно промишљена и на узоран начин остварена. У првом поглављу кандидат се првенствено бави Блејком и његовим делом, као и делом његових савременика, у реалном времену, добу романтизма и његовом односу према претходном добу, као и месту у књижевноисторијској констелацији, чиме се потврђује значај и спољашњих чинилаца, макар у виду „духа времена“, за, макар „тек“ подсвесни, развој уметника и његовог дела, његов избор тема и њихову обраду, експлицитну и имплицитну. Овде пажњу привлачи, и већ је на први поглед занимљива, и судбина Блејковог дела у сопственом времену, са једне стране, и у потоњем времену, са

друге, из чега су се током истраживања извукли релевантни закључци. У другом поглављу аутор дисертације бави се Блејковим третманом, експлицитним и имплицитним, самог времена, односно оним темама у његовом делу које су „временски“ релевантне и значајне. Треће поглавље остварује трагање за Блејком у различитим временима, односно у ванвременској зони. Закључак доноси успешан покушај рационалног уобличења и обједињења сазнања до којих се дошло у истраживању.

И самом структуром рада, како његове целине, тако и саставних делова, кандидат је допринео приближавању и расветљавању основне теме, односно њених елемената: „димензија времена“ и „дела Вилијама Блејка“. У настојању да оствари чврсту везу између структуре и теме дисертације, кандидат је омеђио различиту материју, смештајући је у одговарајућа поглавља, јединствена у својој разноликости, уз одлично остварену равнотежу између рационалног и емоционалног, дискурзивног и интуитивног, аналитичког и синтетичког.

Оваква, „временска“ врста осветљавања Блејковог дела, било у контексту његовог ликовно-књижевног рада било у контексту његове књижевнекомпоненте, послужила је у дисертацији Драгана Пуреша као чврста полазна основа за преиспитивање поимања одређених кључних појмова, првенствено оних који би се односили на уобичајено поимање времена, са његовим категоријама прошлости, садашњости и будућности. А с обзиром на суштински значај питања времена, односно на чињеницу да оно у највећој мери одређује сва друга, те да временске границе, онако како су најчешће постављене, представљају темељ и свих других граница, проучавање начина на који се оне у делу Вилијама Блејка схватају, обрађују, превазилазе, истовремено упућује ка одговорима на кључна питања из области уметничког, књижевног стваралаштва и њиховог места у констелацији осталих човекових делатности.

Блејково дело непрестано прелази границе саме поезије, не толико због тога што се Блејк изражава различитим врстама уметности, комбинујући их, већ зато што задире у различите сфере човековог деловања – филозофије, теологије, антропологије, психологије, етике, политике и других области, обрађујући их, међутим, не појединачно, већ у целини, кроз јединствену визију, која својом обухватношћу, јасноћом, искреношћу, природношћу, уз напор и снагу за обједињавање и уравниотежавање, представља управо оно што у његовом делу задивљује, улива поверење и подстиче. Можда је један од суштинских разлога Блејкове победе над временом баш у томе што није био само песник, већ и много шта друго у исти мах, што га је приближило савременом свету и његовој расточености, као и тежњи да поврати јединство, те поставило на место које мало ко заузима. Блејкова се поезија, дакле, не завршава сама у себи, омеђавањем у сопственом забрану, у „лепоти“ описа природе, у уживању те врсте и слично, чак ни у доношењу „непроменљивих“ судова и „коначних“ закључака, већ у отварању и покретању човекових снага, његовом активирању и пружању могућности да сам сагледа себе и сопствени положај.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

- 1) Vilijam Blejk: *Izabrana poezija i proza*, izbor, prevod i predgovor Dragan Purešić, Itaka, Beograd, 1998;
- 2) Vilijam Blejk: *Izabrana dela*, izbor, prevod i uvod Dragan Purešić, Plato, Beograd, 2007;
- 3) Blejk, Berns, Vordsvort, Kolridž, Bajron, Šeli, Kits: *Poezija engleskog romantizma*, izbor, prevod, predgovor, uvod, hronologija, bibliografija Dragan Purešić, Plato Books, Beograd, 2010 (nagrada "Miloš N. Đurić");
- 4) Vilijam Blejk: *Pesme nevinosti i iskustva*, izbor, prevod i napomene Dragan Purešić, Mali vrt, Beograd, 2014.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат Драган Пурешић у својој докторској дисертацији убедљиво је показао да време за Блејка представља крајње субјективну категорију, дакле оно што је сасвим супротно поимању времена, рецимо, Њутна или Лока, који га схватају као нешто што објективно постоји, независно од било чега на шта се односи – а односи се на све. Са друге стране, Блејк такво становиште, против којег се бори свом силином, ипак, на крају крајева, уважава као неопходну супротност сопственом – јер ни оно не би могло да постоји без „њутновског“ времена, које, иако може да се сматра тек ограничењем и илузијом наших чула, може да представља и полигон за сагледавање вечности, која, у Блејковом случају, бива обухваћена „четвороструком визијом“, која би се могла дефинисати као спајање просторних димензија са временом, или увезивање „видљивог“ и „невидљивог“, или умножавање временских димензија, које за собом остављају дотадашње димензије линеарног времена. Идеал Блејка и његових романтичарских савременика било је, кроз изједначавање субјекта и објекта, управо сагледавање свега у тренутку, што се може означити као тежња за превазилажењем времена, односно досезањем вечности. Код песника *вечно* мора бити везано за *временско*, ако ни

кроз шта друго а оно кроз однос форме и садржаја, језика и значења, конкретног и апстрактног. Њихово „поклапање“ код песника представља „вечни тренутак“, за којим Блејк иде кроз различита књижевна дела (која су углавном истовремено и ликовна) – од кратких лирских песама строге форме до дугих спегова готово слободног стиха.

Кандидат, надаље, код Блејка налази и поклапање у још једном смислу или на још једном нивоу: наиме, он идентификује песништво, односно уметност, са религијом, самим Богом – Исусом Христом, који доноси опроштење греха, као плод обухваћених и превазиђених супротности између, у крајњој линији, Човека и Бога, што представљају и лепота, љубав и саосећање, а што је управо оно што доноси и истинска уметност, оличена у Исусу Христу, чији пут представља Стваралачки пут – деловање Божанске имагинације, која човека одваја од времена безвременошћу лепоте, рађајући при том љубав и саосећање. Ова поетска основа, разложно закључује кандидат, чини Блејково дело суштински блиским и другим религијама. Уметност, према томе, не само да указује на суштину, већ је суштина сама.

У односу на свет, као и на самог себе, уметнику су се наметали тешко прихватљиви одговори; тешко прихватљиви не само на нивоу разума, већ и емоционално, интуитивно – одговори против којих се бунило цело његово биће. Пошто је испред њега било нешто што није могао да промени, он је полазио од себе самог, препуштајући се животу, урађајући у њега, силовито, потпуно, чиста срца и отворена ума, мењајући се, идући од једне до друге своје супротности искрено и без страха, не пренебрегавајући ниједан део свога бића. Тако је дошао до суштинске двојности, настојећи истовремено да кроз своје дело утврди њен смисао и начин живљења у складу са њом. Изражавао се сликама и симболима, као средствима помоћу којих је могуће искусити оно што се не може потпуно разумети. Користио је универзални језик, онај који би свако могао да разуме, којим се преноси суштина, на супрот језику којим се већина људи служи, површинском, оном којим се тешко и само делимично преноси већина појмова, разних облика свести и подсвести. Тако је указао и на потребу да се раскрсти са нејасноћама и заблудама чији су узроци језичке природе. Али за то је најпре потребно променити начин мишљења, па ће се и језик, као његов одраз, променити – јер када је мишљење једнострано, непотпуно, и језик захвата само једну страну. Потребно је да дође до промене језика, као заједничког средства изражавања, у језик уметности; али пре тога, човек треба да постане свестан онога што ће њиме изражавати: треба да постане свестан двојности овога света, која ће се новим језиком, у којем *парадокс* неће означавати оно што је неприродно и чудно, већ оно што је свеобухватно и потпуно, називати *целином*.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА
НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Промишљеним и теоријски чврсто утемељеним ишчитавањем поетског опуса Вилијама Блејка, кандидат је остварио читав низ истински иновативних увида и закључака. Те је закључке у својој докторској дисертацији изложио прегледним и јасним научним стилем, који употпуњује одличан утисак о овом научном делу.

X ПРЕДЛОГ:

На основу свега изложеног, сматрамо да је Драган Пурешић обрадом теме под насловом *Димензије времена у делу Вилијама Блејка* сачинио вредно научно дело, од несумњивог значаја за српску англистику и науку о књижевности. Због тога предлажемо наставно-научном већу Филолошког факултета да ову докторску дисертацију прихвати, а кандидату одобри приступ усменој одбрани рада.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Зоран Пауновић
2. др Александра Јовановић
3. др Драган Бошковић